Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25.10.1971, sp. zn. 7 Tz 84/71, ECLI:CZ:NS:1971:7.TZ.84.1971.1

Číslo: 10/1972

Právní věta: Rozdíl mezi trestným činem příživnictví podle § 203 tr. zák. a přečinem příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb. netkví jen v rozdílném stupni jejich nebezpečnosti pro společnost, nýbrž především i v rozdílnosti formálních znaků jejich skutkových podstat, když k naplnění skutkové podstaty příživnictví podle § 203 tr. zák. se na rozdíl od přečinu příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb. také vyžaduje, aby se pachatel soustavně vyhýbal poctivé práci. Nemůže-li pachatel, který se vážně uchází o práci u více organizací, práci dostat, nelze mít za to, že se poctivé práci vyhýbá. Opatřuje-li si pachatel, který je bez své viny bez prostředků, prostředky k životu půjčkou, na úvěr nebo za slib přiměřené protináhrady, nelze mít za to, že si je opatřuje nekalým způsobem.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 25.10.1971

Spisová značka: 7 Tz 84/71

Číslo rozhodnutí: 10

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Přečiny, Úmysl nepřímý, Zavinění

Předpisy: 140/1961 Sb. § 4 150/1969 Sb. § 8 písm. c
§ 8 písm. d

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem okresního soudu v Přerově ze dne 9. 3. 1971 sp. zn. Ta 91/71 byl obviněný M. V. uznán vinným přečinem příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb. a odsouzen podle téhož zákonného ustanovení za použití § 53 a § 54 tr. zák. k peněžitému trestu ve výši 1500 Kčs a zároveň byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání dvou měsíců pro případ, že výkon peněžitého trestu by mohl být zmařen.

Přečin obviněného spočíval v tom, že v době od 28. 2. 1970, kdy byl propuštěn z OSP v Hranicích pro porušování pracovní morálky, do 27. 4. 1970 nikde nepracoval, a protože neměl finanční prostředky, nechal se živit svou bytnou O. K. a půjčoval si od ní peníze.

Rozsudek nebyl napaden odvoláním a stal se pravomocným dne 18. 3. 1971.

Proti tomuto rozsudku podal ministr spravedlnosti ČSR ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. stížnost pro porušení zákona. V ní vytýká, že při správných skutkových zjištěních okresní soud žalovaný skutek

obviněného posoudil nesprávně po právní stránce. S poukazem na ustanovení § 1 odst. 1 zák. č. 150/1969 Sb. připomíná, že při hodnocení, zda jde o přečin, nebo o trestný čin je třeba vycházet nikoli jen z formální podmínky, tedy z délky doby, po kterou si pachatel opatřuje prostředky k životu nekalým způsobem a ze skutečností, zda si je takto opatřuje zcela nebo jen zčásti, ale také z podmínky materiální, tedy ze stupně společenské nebezpečnosti činu. Soud proto měl vycházet z hledisek uvedených v § 3 odst. 4 tr. zák., a uvážit, zda stupeň společenské nebezpečnosti případu není tak vysoký, že dosahuje stupně společenské nebezpečnosti odpovídajícího trestnému činu. Další pochybení spatřuje ve výroku o uložení peněžitého trestu, který s ohledem na ustanovení § 53 tr. zák. lze uložit jako samostatný pouze v případě, jestliže vzhledem k povaze spáchaného činu a možnosti nápravy pachatele jiného trestu k dosažení účelu trestu není třeba. Okresní soud nehodnotil zejména osobu obviněného, který byl v minulosti vícekráte potrestán, takže uložený trest je v rozporu s účelem trestu ve smyslu § 23 odst. 1 tr. zák. Ministr spravedlnosti proto navrhl, aby se postupovalo podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ČSR vyslovil, že napadeným rozsudkem byl sice porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., ale z jiných důvodů, než uváděla stížnost pro porušení zákona; tento rozsudek zrušil a okresnímu soudu v Přerově přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Předně nelze souhlasit s vývody stížnosti pro porušení zákona, že rozlišení mezi trestným činem příživnictví podle § 203 tr. zák. a přečinem příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb. tkví jen v posouzení stupně společenské nebezpečnosti činu (materiální podmínky).

Trestného činu příživnictví podle § 203 tr. zák. se dopustí, kdo se soustavně vyhýbá poctivé práci a dává se někým vydržovat nebo si prostředky k obživě opatřuje jiným nekalým způsobem.

Přečinu příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb. se dopustí, kdo si opatřuje, byť částečně, prostředky k životu nekalým způsobem.

Z porovnání formálních znaků je zřejmé, že k naplnění přečinu příživnictví se nevyžaduje, aby se pachatel soustavně vyhýbal poctivé práci (srov. důvodovou zprávu k § 10 zák. č. 150/1969 Sb.); v něm je tedy rozdíl mezi uvedenými normami. Není-li tento znak dán, nemůže jít o trestný čin příživnictví podle § 203 tr. zák.

Z provedených důkazů je patrné, že obviněný po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody dne 11. 6. 1969 nastoupil zaměstnání u Okresního stavebního podniku v Přerově. Zde zpočátku pracoval vcelku řádně, počínaje měsícem listopadem 1969 začal vynechávat pracovní směny; proto s ním podnik ke dni 28. 2. 1970 rozvázal pracovní poměr. Obviněný pak byl bez řádného pracovního poměru do 27. 4. 1970, kdy nastoupil zaměstnání v místní cihelně. Po tuto dobu bydlel u O. K., která mu poskytovala stravu, dala mu i nějaké peníze na útratu a po zemřelém manželovi nějaké svršky.

Z hlediska výtky stížnosti pro porušení zákona, že by v tomto jednání mohl být spatřován trestný čin příživnictví podle § 203 tr. zák., je třeba posoudit, zda je dán zmíněný znak posléze uvedeného trestného činu, že obviněný se soustavně vyhýbal poctivé práci.

Po ukončení pracovního poměru ke dni 28. 2. 1970 u OSP v Přerově se obviněný dne 10. 3. 1970 dostavil do podniku ČSD-ÚŽZ Hranice, kde žádal o přijetí. Byl odeslán k lékařce MUDr. S., aby se podrobil předepsané zdravotní prohlídce. Po vyšetření byl touto lékařkou poslán na odborné vyšetření. Těmto prohlídkám se obviněný podrobil a s příslušnými nálezy se dostavil k MUDr. S. 16. 3. 1970 a byl pozván na den 18. 3. 1970. MUDr. S. si mezitím zjišťovala sklony obviněného k požívání alkoholu, a když zjistila, že byl již dříve léčen v protialkoholické léčebně, sdělila mu dne 18. 3. 1970,

že neodpovídá zdravotním požadavkům zaměstnance ČSD a že nebude přijat. Tyto skutečnosti vyplývají z výpovědi MUDr. S. a z úředního záznamu OO VB Opatovice z 25. 8. 1970.

Obviněný po sdělení tohoto výsledku se ucházel o přijetí do zaměstnání u KS města Hranic. Jeho obhajoba v tomto směru byla potvrzena vyjádřením tohoto podniku z 21. 5. 1970, podle něhož se obviněný ucházel o přijetí do zaměstnání v druhé polovině března, tedy nepochybně záhy po odmítnutí prve uvedeným podnikem. Předložil za tím účelem osobní dotazník a bylo mu sděleno, že by mohl být zaměstnán při výstavbě autoservisu jako pomocný dělník; práce na této stavbě se však oddalovala, takže podnik obviněného stále odkazoval na pozdější dobu. Koncem dubna, popř. počátkem května obviněný tomuto podniku sdělil, že na zaměstnání již nereflektuje, protože nastupuje práci v cihelně.

Nelze konečně pominout, že podle vyjádření LSD Přerov – sídlo Hranice se obviněný u tohoto podniku dotazoval na možnosti zaměstnání a byl odmítnut, protože této organizaci bylo známo, že nepožívá dobré pověsti. Jak ze zmíněného vyjádření vyplývá, obviněný se ucházel o přijetí do zaměstnání „v měsíci březnu nebo počátkem dubna“, čímž je podporována i jeho obhajoba, že se v této organizaci ucházel o práci, když bylo v KS města Přerova oddalováno jeho přijetí.

Z uvedeného lze zcela bezpečně uzavřít, že znak trestného činu příživnictví podle § 203 tr. zák., tj. „soustavné vyhýbání se poctivé práci“ u obviněného není naplněn, neboť bylo prokázáno, že nepracoval a o práci se neucházel jen v údobí od 1. do 9. března 1970, z něhož nelze dovodit znak „soustavnosti“.

Nedostatek tohoto formálního znaku nemůže být nahrazován materiální podmínkou, tj. stupněm nebezpečnosti činu pro společnost ve smyslu § 1 odst. 1 zák. č. 150/1969 Sb. a § 3 odst. 4 tr. zák. (srov. rozh. č. 15/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dosud provedené důkazy tedy nenasvědčovaly, že žalovaným skutkem obviněného byl spáchán trestný čin (§ 160 odst. 1 tr. ř.), aby z toho vyplývala okresnímu soudu povinnost postupovat podle § 314c odst. 1 písm. f) tr. ř. (když po konání přípravného řízení byl podán prokurátorem návrh na potrestání obviněného za přečin).

Nejvyšší soud vzhledem k ustanovení § 267 odst. 1 tr. ř. byl povinen přezkoumat správnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i řízení, které mu předcházelo.

Pokud jde o výrok o vině přečinem příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb., pak shledal, že tento výrok je nepřezkoumatelný. Okresní soud jen zcela kuse v odůvodnění napadeného rozsudku uvedl, že obviněný po dobu nejméně pěti týdnů nikde nepracoval a prostředky k obživě získával zčásti od své bytné O. K. Na jiném místě pak uvedl, že K. nemá vůči obviněnému žádných nároků, protože obviněný vše jí vyrovnal. V ostatních částech odůvodnění se okresní soud zabýval již osobou obviněného zejména z hlediska dřívějšího způsobu života, zdravotního stavu a konečně, že od měsíce května (1970) řádně pracuje.

Především z hlediska znaků přečinu podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb. není dokazování úplné. Nebyl náležitě objasněn vztah mezi obviněným a K., ani podrobný rozsah prostředků, které K. obviněnému poskytovala; nebylo objasněno, co mezi nimi bylo ujednáno a jak se obviněný se jmenovanou vyrovnal a kolik jí uhradil na penězích či jinak. Teprve po náležitém objasnění těchto okolností bude moci být posouzen poměr hodnot, které K. poškozenému poskytovala s tím, co jí vrátil, a teprve z něho bude moci být posouzen způsob jeho obživy a zejména pak, zda šlo o způsob nekalý a v jaké míře.